

مقدمه

از بین منابع مختلف تأمین بذر، مطمئن‌ترین منبع، باغ بذر است. مهمترین مزیت باغ بذر، تولید بذر باکیفیت ژنتیکی زیاد و اصلاح شده است. تاکنون در نیمی از جنگل‌های تقریباً نیمه‌خشک کشور باغ بذر تشکیل نشده است. از آنجایی که برای بسیاری از گونه‌های درختی و درختچه‌ای نیز به دلیل پراکنش نقطه‌ای و لکه‌ای و یا در حال انقراض بودن، امکان شناسایی محوطه‌های بذرگیری فراهم نیست، تشکیل باغ بذر به‌ویژه برای این دسته از گونه‌ها بسیار مهم است.

باغ بذر

باغ بذر مکانی است که نهال‌های درختان و درختچه‌های جنگلی که برتری آن‌ها از نظر صفات در نظر گرفته شده برای پایه‌های مادری به اثبات رسیده است، به‌منظور جلوگیری از ورود گرده‌های ناخواسته و باهدف تولید انبوه بذر باکیفیت در مکانی در نزدیکی رویشگاه اصلی کاشته شده و مدیریت می‌شوند.

انواع باغ بذر

- باغ بذر دانهال: باغ بذری است که از طریق نهال بذری درختان و درختچه‌های منتخب تشکیل می‌شود.
- باغ بذر کلنال: باغ بذری است که از طریق قلمه، پیوند و یا کشت بافت درختان و درختچه‌های منتخب تشکیل می‌شود.
- باغ بذر نسل ۱/۵: باغ بذری است که با حذف نهال‌های درختان مادری ضعیف و نگهداری نهال‌های درختان مادری برتر در عرصه‌های آزمون نتاج، به‌طور مستقیم به باغ بذر تبدیل می‌شود.

اهداف تشکیل باغ بذر

- تولید انبوه بذر باکیفیت برای جنگل‌کاری
- تقویت بنیه ژنتیکی بذر مورد نیاز برای جنگل‌کاری

مکان احداث باغ بذر

باغ بذر

PTMP/SK/R&D/A/ seed garden01 /1805023

باغ بذر باید در خاکی عمیق، حاصلخیز و کم‌شیب و نیز در عرصه‌ای دارای امکانات زیرساختی مناسب مانند راه دسترسی، آبیاری و حصارکشی ایجاد شود و اندکی از توده اصلی دور باشد تاگرده‌های ناخواسته از توده‌های اصلی وارد باغ بذر نشوند.

شکل ۱- باغ بذر تاغ در قم و بذردهی آن

مراحل تشکیل باغ بذر

۱- گزینش پایه‌های مادری

-ارزیابی حداقل ۱۰۰ پایه مادری ضروری است که می‌توان از ۴ الی ۵ محوطه بذرگیری و یا جمعیت‌های گونه مورد نظر شناسایی کرد.

-اگر قرار است پایه‌های مادری از جنگل‌کاری‌ها هم انتخاب شوند، بهتر است جنگل‌کاری‌هایی مد نظر قرار گیرند که مبداء بذر آن‌ها مشخص باشد.

۲- ارزیابی توانمندی انتقال صفات پایه‌های مادری به نتاج

ارزیابی توانمندی ژنتیکی پایه‌های بذری در توده‌های طبیعی از طریق آزمون نتاج انجام می‌شود.

از بین ۱۰۰ پایه مادری اولیه، ۲۰ الی ۳۰ پایه برتر برای تشکیل باغ بذر گزینش می‌شوند.

۳- انتقال نهال به باغ بذر و آرایش کاشت آنها

از هر یک از پایه‌های مادری بین ۱۰ الی ۲۰ نهال به باغ بذر منتقل می‌شود.

برای جلوگیری از خویش‌آمیزی و جلوگیری از کاهش تنوع ژنتیکی، دو نهال از یک پایه مادری نباید کنار هم کاشته شوند.

۴- نحوه کاشت نهال در باغ بذر

برای کاهش رقابت بین پایه‌ها و نورگیری و گلدهی و بذردهی بیشتر، فاصله کاشت بین نهال‌ها بسته به اندازه درخت و یادختچه، حداقل ۵×۵ تا حتی ۸×۸ متر هم در نظر گرفته می‌شود.

پس از کاشت نیز، عملیات نگهداری (آبیاری در فصول خشک، وجین دور نهال‌ها، سله‌شکنی و در صورت لزوم کوددهی)، پایش دوره‌ای و در صورت نیاز پیوندزدن انجام می‌شود.

منبع

اسپهبدی، کامبیز. (۱۴۰۲). اصول مقدماتی تشکیل باغ بذر. تهران: نشر آموزش کشاورزی

